

ॐ तत्सत्.

यजुर्वेदीय नित्यकर्म.

ब्राह्मणोने शिवार्पण बुद्ध्या आपवा माटे

संशोधन करी छपावी मर्मिद्ध करनार.

स्वामी श्री जनार्दन, नंद तीर्थ

(उप. न. गायण ध्यायि.)

गुरु पुरुषोत्तमानंद तीर्थ.

सिद्धपुर.

गण्यन्तं पांसवा भूमं गण्यन्ते दृष्टिर्विन्दवः ।

न गण्यते विधात्रापि धर्मसंरक्षणे फलम् ॥ १ ॥

आवृत्ति पहाडी.

प्रत ७५०.

संवत् १९७४.

ईश्वरलाल केशवलाल-माणिकलाल माधवलालाभ्यां

अमदावाद-‘ ढाँकवाचोकी ’ समीपस्थ शान्तिविजय

प्रिन्टींगालये निजमुद्रण यन्त्रालये मुद्रितम्

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૮૦

દર્શક

પુસ્તકનું નામ યજુર્વેદીય નિવૃત્તિ

વિષય ૫૧૨:૪

ॐ तत्सत्.

यजुर्वेदीय नित्यकर्म.

ब्राह्मणोने शिवार्पण बुद्ध्या आपवा माटे

संशोधन करी छपावी प्रसिद्ध करनार.

स्वामी श्री जनार्दनानंद तीर्थ

गुरु पुरुषोत्तमानंद तीर्थ.

सिद्धपुर.

गण्यन्ते पांसवो भूमे र्गण्यन्ते वृष्टिबिन्दवः ।

न गण्यते विधात्रापि धर्मसंरक्षणे फलम् ॥ १ ॥

आवृत्ति पहेली.

प्रत ७५०.

संवत् १९७४.

ईश्वरलाल केशवलाल-माणिकलाल माधवलालाभ्यां

अमदावाद-‘ ढाँकवाचोकी ’ समीपस्थ शान्तिविजय

प्रीम्टींगाख्ये निजमुद्रण यन्त्रालये मुद्रितम्

સાંપ્રત કાળમાં તાંત્રિક અને પારાણિક ભાવનાથી સૂ-
ત્રાપ્ત કર્મોને ઘણાં લાંબાવી નાંખવામાં આવ્યાં છે; તેથી
તેને આચરતાં લાંબા વખતની જરૂર પડે છે, પરંતુ હાલમાં
લૌકિક વ્યવહારો પ્રણય થઈ પડવાથી બ્રાહ્મણોથી પોતાનાં
નિત્યકર્મો માટે તેટલો લાંબો વખત બચાવી શકાતો નથી,
તેથી દિન પ્રતિદિન બ્રાહ્મણોને સ્વધર્મથી સખલિત થતા
જોઈને હાલના વખતમાં બની શકે તેવાં ટુંકાં સૂત્રાપ્ત કર્મો
આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યાં છે. આલોક તથા પર-
લોકમાં કોઈ વસ્તુ કોઈને કહી સહાયક થઈ નથી અને
થવાની પણ નથી તથા ધર્મજ અદ્વિતીય વિભૂતિ છે એમ
માની બ્રાહ્મણો જો સ્વધર્મ કર્મ કરનારા થશે તો આ પ્રયાસ
સફળ થયો ગણાશે.

સ્વામી શ્રી જનાર્દનાનંદ તીર્થ.

સિદ્ધપુર.

માહાત્મ્ય.

एतत्सन्ध्यात्रयं प्रोक्तं ब्राह्मण्यं यत्र तिष्ठति ॥

यस्य नास्त्यादरस्तत्र न स ब्राह्मण उच्यते ॥

॥ कात्यायनः ॥

ભાવાર્થ:-એ પ્રમાણે સંધ્યાનુત્રય કહ્યું, એ ત્રણ કા-
લની સંધ્યાનું ઉપાસન કરવામાંજ બ્રાહ્મણપણું રહેલું
છે. જે બ્રાહ્મણ યથા કાલ એ સંધ્યોપાસન કરવામાં
આદર નથી રાખતો તે બ્રાહ્મણજ ન કહેવાય.

सन्ध्या येन न विज्ञाता सन्ध्या येनानुपासिता ॥

स जीवञ्छूद्रतामेति मृतश्च श्वाभिजायते ॥

॥ गोभिलः ॥

ભાવાર્થ:-જેણે સંધ્યા જાણી નથી, જેનાથી સંધ્યા
નું ઉપાસન કરાતું નથી, તે પુરૂષ જીવતાં સુધી શૂદ્ર-
સમાન રહી મુવા પછી કુતરો થાય છે.

सन्ध्याहीनोऽशुचिर्नित्यमनर्हः सर्वकर्मसु ।

यदन्यत् कुरुते कर्म न तस्य फलभाग् भवेत् ॥ दक्षः ॥

ભાવાર્થ:—સંધ્યાહીન પુરૂષ સદા અપવિત્રજ છે
અને સર્વ કર્મમાં નાલાયક છે, સંધ્યા વિના જે કંઈ
ખીજું કર્મ કરે છે તેનું ફળ તેને સર્વથા થતું નથી.

નન્વસ્ય બ્રાહ્મણા રાજન્ કૃષ્ણસ્ય જગદાત્મનઃ ॥
પુનન્તઃ પાદરજસા ત્રિલોકીં દૈવતં મહત્ ॥

શ્રી. ભા. સ. અ. ૧૪ શ્લો. ૪૨

ભાવાર્થ:—હે ધર્મરાજ, ખરેખર બ્રાહ્મણો પોતાના
ચરણની રજથી ત્રણ લોકને પાવન કરનાર છે. અને જ-
ગતના આત્મરૂપ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનું પરમ દૈવત છે.

સન્ધ્યામુપાસતે યે તુ સતતં શંસિતવ્રતાઃ ।

વિધૂતપાપાસ્તે યાન્તિ બ્રહ્મલોકં સનાતનં ॥

ભાવાર્થ:—સારા આચરણવાળા દિને સંધ્યાનું
ઉપાસન કરે છે, તેમનાં પાપ ધોવાઈ જઈ તેઓ સના-
તન બ્રહ્મ લોકને પામે છે.

તેનાથી અજ્ઞાનથી થતાં પાપ નષ્ટ થાય છે, તે બહુ
મહામુનિ યાજ્ઞવલ્કય લખે છે કે,

નિશાયાં વા દિવા વાપિ યદજ્ઞાનકૃતં ભવેત્ ॥
ત્રિકાલસંધ્યાકરણાત્ તત્સર્વં હિ પ્રણશ્યતિ ॥

ભાવાર્થ:-રાત્રે કે દિવસે અજ્ઞાનથી પાપો થાય છે.
તે બધાં ત્રિકાળ સંધ્યા કરવાથી નાશ પામે છે.

આવા ત્રિકાળ સંધ્યા કરનાર સૂર્યસમાન બ્રાહ્મણ-
ના ચર્ણુ કમલની રજથી તીર્થાદિક પણ પવિત્ર થાય
છે, તે બદલ શ્રી ભગવતી ભાગવતમાં લખે છે કે,
યાવજ્જીવનપર્યંતં ત્રિસન્ધ્યાં યઃ કરોતિ ચ ॥
સ ચ સૂર્યસમો વિપ્રસ્તેજસા તપસા સદા ॥
તત્પાદપદ્મરજસા સઘઃ પૂતા વસુંધરા ॥
તીર્થાનિ ચ પવિત્રાણિ તસ્ય સંસ્પર્શમાત્રતઃ ॥

ભાવાર્થ:-જે દિન જીવતા સુધી ત્રિકાળ સંધ્યા કરે
છે, તે તપ તથા તેજવડે સદા સૂર્યસમાન છે. તેના ચર્ણુ
કમલની રજના સ્પર્શથી પૃથ્વી અને તીર્થો પણ
પવિત્ર થાય છે.

गायत्रीं न स्मरेद्यस्तु, यो न सन्ध्यामुपासते ॥
अंतर्दुष्टो बहिः साधुः स भवेद् ब्राह्मणो वकः ॥

॥ गरुडपुराण ॥

ભાવાર્થ:—જે દિન સંધ્યા કરતો નથી તથા ગાયત્રી જપ કરતો નથી, તે અંતરથી દુષ્ટને બહારથી સારાં આચરણ વાળો બગડેલો થાય છે.

अन्यकर्मफलं नास्ति सन्ध्याहीनेऽशुचित्वतः ॥
जीवमानो भवेच्छूद्रो मृतःश्वा जायते ध्रुवम् ॥

॥ धर्मसिंधु ॥

ભાવાર્થ:—સંધ્યા નહિ કરનાર અપવિત્ર હોવાથી તેને બીજા સારા કર્મનું ફળ મળતું જ નથી જીવતાં શૂદ્ર જેવા છે તે મુવા પછી કુતરો થાય છે.

उपतिष्ठन्ति ये सन्ध्यां ये न पूर्वा न पश्चिमां ॥
व्रजन्ति ते दुरात्मान स्तामिस्त्रं नरकं नृप ॥

॥ विष्णुपुराण ॥

ભાવાર્થ:—હે રાજા જે સાંજ સવાર (વચ્ચેમાં મધ્યા-
ન્હ પણ સમજી લેવી)ની સંધ્યા કરતો નથી, તે દુરા-
ત્મા તામિસ્ર નામના નરકમાં પડે છે.

યોઽન્યત્ર કુરુતે યત્નં ધર્મકાર્યે દ્વિજોત્તમઃ ॥

વિહાય સન્ધ્યાપ્રણતિં સ યાતિ નરકાયુતં ॥

॥ કૂર્મપુરાણ ॥

ભાવાર્થ:—સંધ્યોપાસના છોડી જે બ્રાહ્મણોત્તમ બીજા
ધર્મ કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થાય છે, તે નરકમાં પડે છે.

एकाहं जपहीनस्तु सन्ध्याहीनो दिनत्रयं ॥

द्वादशाहमनग्निश्च शूद्र एव न संशयः ॥

॥ ધર્મશાસ્ત્ર ॥

ભાવાર્થ:—એક દિવસ જપ વગર, ત્રણ દિવસ સંધ્યા
વગર અને બાર દિવસ અગ્નિ કાર્ય વગર બ્રાહ્મણ રહે
તો તે નિશ્ચય શૂદ્રજ છે.

गायत्री वेदजननी गायत्री ब्रह्मणः प्रसूः ॥

गातारं त्रायते यस्माद्गायत्री तेन गीयते ॥

॥ વિષ્ણુપુરાણ ॥

ભાવાર્થ:—ગાયત્રી વેદની માતા છે. બ્રહ્મણની જનની છે (બ્રહ્મતેજ ઉત્પન્ન કરનારી છે) તેનું ગાન એટલે જપ કરનારનું તે રક્ષણ કરે છે, માટે ગાયત્રી કહેવાય છે.

ગાયત્ર્યેવ પરોવિષ્ણુર્ગાયત્ર્યેવ પરઃ શિવઃ ॥

ગાયત્ર્યેવ પરો બ્રહ્મા ગાયત્ર્યેવ ત્રયી તતઃ ॥

॥ કાશીખંડ ॥

ભાવાર્થ:—ગાયત્રી એજ વિષ્ણુ, એજ શિવને એજ બ્રહ્મા, એમ ત્રણે દેવતારૂપ અથવા ત્રણે વેદરૂપ છે.

વેદાઃ સાંગાસ્તુ ચત્વારોઽવીતાઃ સર્વેઽથ વાઙ્મયાઃ
ગાયત્રીં યો ન જાનાતિ વૃથા તસ્ય પરિશ્રમઃ ॥

॥ યાજ્ઞવલ્ક્ય ॥

ભાવાર્થ:—શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ નિરૂક્ત, છંદ, ને જ્યોતિષ એ છ અંગો સહીત ચારે વેદ પાઠ કરનાર પણ જો ગાયત્રીના મહિમાને જાણતો નથી. એટલે કે તેની ઉપાસના કરતો નથી તો તેનો શ્રમ મિથ્યા છે. અર્થાત્ તેને ઉક્ત રૂળ મળતું નથી.

સર્વેષામેવ વેદાનાં ગુહ્યોપનિષદાં તથા ॥
 સારભૂતા તુ ગાયત્રી નિર્ગતા બ્રહ્મણોમુખાત્ ॥
 ॥ છંદોગપરિશિષ્ટ ॥

ભાવાર્થ:—સર્વ વેદો તથા ગુપ્ત ઉપનિષદોના સારરૂપ ગાયત્રીજ છે. કારણ તે ભગવાનના મુખથી ઉત્પન્ન થયું છે.

ન તથા વેદજપતઃ પાપં નિર્દહતિ દ્વિજઃ ॥
 યથા સાવિત્રીજપતઃ સર્વપાપૈઃ પ્રમુચ્યતે ॥ યમ ॥

ભાવાર્થ:—જેવી રીતે ગાયત્રીના જપથી સર્વ પાપોથી મુક્ત થવાય છે. તે પ્રમાણે એકલા વેદ પઠન કરવાથી બ્રાહ્મણ પાપને બાળી શકતો નથી.

અન્યત્ર કોટિજાપ્યેન ચત્ફલં પ્રાપ્યતે નૈરઃ ॥
 અષ્ટોત્તરશતં જપ્ત્વા તદત્ર સમવાપ્યતે ॥ યમ ॥

ભાવાર્થ:—ખીબ કરોડ જપથી જે ફળ મળે છે તે ફળ ગાયત્રી ૧૦૮ વખતજ જપવાથી મળે છે.

[ઉત્થાન-શૌચ-દંતધાવન-અને સ્નાન.]

મનુષ્યે પાછત્રી છઘડી રાત્રી રહે ત્યારે અથવા મો-
ડામાં મોડું બે ઘડી રાત્રી રહે ત્યારે ઉઠીને પરમાત્માનું
સ્મરણ કરી ગુરૂ આદિકનું દર્શન કરવું, શૌચાચાર
કરી આવી જલ તથા મૃતિકાથી હાથ પગ શુદ્ધ કરી
કોગળા કરવા, પછી દંત ધાવન કરીને સ્નાનને માટે
પ્રથમ ઠંડું પાણી નાંખી તેમાં ઉનું પાણી લઇને અથવા
તીર્થાદિક હોયતો પાણીમાં ઊભા રહીને જમણા હાથમાં
જળ લઇને નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

અત્રાચ મહામાંગલ્યપ્રદે અમુકમાસે અમુક-
પક્ષે અમુકતિથૌ અમુકવાસરે મમ દેહશુદ્ધિપૂર્વકં
સર્વબ્રહ્મકર્માધિકારાર્થં સ્નાનમહંકરિષ્યે.

[અથ પ્રાતઃ સંધ્યા]

[ભસ્મધારણમ્]

ડાબા હાથમાં ભસ્મ લઇ તેના ઉપર જમણા હાથ
દાંડી ગાયત્રી મંત્રવડે અભિમંત્રણ કરી તેમાં જળ નાંખી

બંને હાથની વચલી ત્રણ ત્રણ આંગળીઓથી નીચેના
મંત્ર ભણી ચોળવી.

ૐ ત્ર્યંબકં ષજામહે સુગન્ધિં પુષ્ટિવર્દનમ્ ।
ઉર્વારુકમિવ બન્ધનાન્મૃત્યોર્મુક્ષીય માઽમૃતાત્ ॥

એ મંત્ર ભણી ચોળીને

ૐ ત્ર્યાયુષં જમદગ્નેઃ કશ્યપસ્ય ત્ર્યાયુષમ્
ઘદેવેષુ ત્ર્યાયુષં તન્નોઽસ્તુ ત્ર્યાયુષમ્ ॥

એ મંત્ર ભણી લલાટ, દ્વદય, નાભિ, કંઠ, ખભા, બાહુ,
સંધિ, પગખાં, અને શિર એટલે સ્થાને ભસ્મનું ત્રિપુંડ
કરવું, પછી હાથ ધોઈ દર્ભપવિત્ર ધારણ કરી સંધ્યા
વંદન કરવું.

[રુદ્રાક્ષધારણમ્]

ૐ ત્ર્યંબકં ૦ ઇતિ મંત્રથી.

[આચમનં]

ૐ ભૂઃ । ૐ ભુવઃ । ૐ સ્વઃ ।

એ ઉપરના મંત્રથી ત્રણ આયમન કરવાં ખાયત્રી
મંત્ર લાણી શિલાબંધન કરવું.

ૐ ભૂ ભુવઃ સ્વઃ તત્સવિતુર્વરેણ્યં । મર્ગોદેવ-
સ્ય ધીમહિ । ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત્ ॥

સંકલ્પઃ—હાથમાં જળ લઇને

અત્રાચ્ય૦ મમોપાત્તદુરિતક્ષયાર્થં બ્રહ્માવા-
સ્યૈ પ્રાતઃસન્ધ્યોપાસનમહઙ્કરિષ્યે ॥

નીચેનો મંત્ર જોડી દર્ભથી માર્જન કરવું

ૐ ભૂઃ પુનાતુ । ૐ ભુવઃ પુ૦ । ૐ સ્વઃ
પુ૦ । ૐ મહઃ પુ૦ । ૐ જનઃ પુ૦ । ૐ તપઃ પુ૦ ।
ૐ સત્યં પુ૦ । ૐ તત્સવિ૦ । ૐ સર્વે પુનાતુ ।

એ પ્રમાણે માર્જન કરીને પ્રથમની પેઠે

ૐ ભૂઃ । ૐ ભુવઃ । ૐ સ્વઃ ।

એ ત્રણ મંત્રથી ત્રણ આયમન કરવાં.

॥ પ્રાણાયામઃ ॥

જમણા હાથના અંગુષ્ઠ વડે નાકનું જમણું છિદ્ર દબાવી ડાબા છિદ્રથી ધીમે ધીમે વાયુ પૂરવો તેને પૂરક કહે છે, પૂરક વખતે મૂલબન્ધ રાખવો અને પછી જમણી અનામિકા તથા કનિષ્ઠિકા વડે નાકના ડાબા છિદ્રને પણ દબાવી પ્રાણ રોકવો તેને કુમ્ભક કહે છે કુમ્ભક વખતે જાલન્ધર બંધ રાખવો, તેમજ જમણી અનામિકા તથા કનિષ્ઠિકાથી ડાબું છિદ્ર દબાવી રાખી જમણું છિદ્ર ખુલ્લું કરી તેમાંથી ધીમે ધીમે પ્રાણ વાયુ બહાર કાઢવો તેને રેચક કહેવાય છે રેચક વખતે ઉઠ્ઠીયાન બંધ રાખવો. નીચે લખ્યો મંત્ર પૂરકમાં એકવાર, કુમ્ભકમાં ચાર વાર, અને રેચકમાં બે વાર એમ મંત્રની આવૃત્તિ થાય, ત્યારે ૧ પ્રાણાયામ થાય એવા પ્રાણાયામ નવ અથવા બની શકે એટલા કરવા.

[પ્રાણાયામ મંત્રઃ]

ॐ ભૂઃ ॐ ભુવઃ ॐ સ્વઃ ॐ મહઃ ॐ જનઃ

ॐ તપઃ ॐ સત્યમ્ । ॐ તત્સતિતુર્વરેણ્યં ભર્ગો
 દેવસ્ય ધીમહિ ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત્ । ॐ
 આપો જ્યોતી રસોઽમૃતં બ્રહ્મ ભૂ ભુવઃ સ્વરોમ્ ॥

[અંબુપ્રાશન મંત્રઃ]

ॐ સૂર્યશ્ચ મા મન્યુશ્ચ મન્યુપતયશ્ચ મન્યુ-
 કૃતેજ્યઃ પાપેજ્યો રક્ષન્તામ્ । યદ્રાત્ર્યા પાપમકાર્પિ
 મનસા વાચા હસ્તાજ્યાં પદ્જ્યામુદરેણ શિશ્ના
 રાત્રિસ્તદવલુમ્પતુ યત્કિશ્ચિદ્ દુરિતં મયિ ઇદમ-
 હં મામમૃતયોનો સૂર્યે જ્યોતિષિ જુહામિ સ્વાહા ॥

આ મંત્ર ભણી આચમન લઇને બીજાં બે આચ-
 મન મંત્ર વિનાજ કરવાં

[માર્જનમ્]

પ્રબી હથેલીમાં જળ લઇ જમણે હાથે નીચે પ્રમાણે
 મંત્રથી માર્જન કરવું

આપો હિષ્ટામયો બુવ મસ્તકે, સ્તાનઽઙ્ગર્જદધાતન ૨
 પૃથ્વીએ, મહેરણાય ચક્ષુસે ૩ હૃદયે, યોઃ શિવતયોરસ ૪

મસ્તકે સ્તસ્ય ભાજયતે હનઃ ૫ પૃથ્વીએ, ઉશર્તાંરિવ માતરઃ ૬
હૃદયે, તસ્માઽઅરક્ષમામ વો ૭ મસ્તકે, યસ્ય ક્ષયાય જિન્વથ ૮
પૃથ્વીએ. આપો જનયથા ચ નઃ ૯ હૃદયે.

[અઘમર્ષણમ્]

જમણા હાથની અંજળીમાં પાણી લઈ નાસિકા
પાસે ધરી રાખી નીચે લખ્યો મંત્ર ભણવો.

ૐ દ્રુપદાદિવ મુમુચાનઃ સ્વિન્નઃ સ્નાતો મલાદિવ ।
પૂતં પવિત્રેણેવાજ્યમાપઃ શુન્ધન્તુ મૈનસઃ ॥

આ મંત્ર ભણીને જળાંજળી ડાબી બાજુએ
નાંખી દેવી,

[અર્ચ્યપ્રદાનમ્]

અંદન. પુષ્પ, તથા અક્ષત સહિત જળનો અથવા
એકલા જળનો બે હાથે અંજળી ભરીને સૂર્યાભિમુખ
ઉભા રહી વ્યાહૃતિ સાથે ગાયત્રી મંત્ર ભણી અર્ચ્યપ્ર-
દાન ત્રણ વાર કરવું સંધ્યાનો સમય વીતી ગયો હોયનો
પ્રાયશ્ચિતનો એક અર્ચ્ય વધારે આપવો.

[सूर्योपस्थानम्]

पृथी नीचेना चार भंत्रोथी हाथ उंचा करी सूर्यो
पस्थान करवुं

ॐ उद्वयं तमसस्परि स्वः पश्यन्त उत्तरम् ।

देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥

ॐ उदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः ।

दशेविश्वाय सूर्यम् ॥

ॐ चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्यव-
रुणस्याग्नेः ।

आप्राद्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा
जगतस्तस्थुषश्च ॥

ॐ तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् ।

पश्येमशरदः शतं जीवेमशरदः शतं शृणुयाम
शरदः शतं प्रब्रवामशरदः शतमदीनाः स्या-

म शरदः शतं भूयश्च शरदः शतात् ॥

पछी अत्राय० श्री परमात्मा प्रीत्यर्थम् अष्टोत्तरशतगायत्री
जपमहं करिष्ये ओसी नाभी आगण हाथ राभी गायत्री
७५ करदो (अवकाश होयतो त्रणुसो अथवा ओक हुन्नर
गायत्री ७५ करदो) पछी अनेन जपकृतेन सविता देवः
प्रीयतां न मम ॥

[अभिवादनम्]

अमुकगोत्रोत्पन्नोऽहं अमुकप्रवरान्वितो-
ऽहं शुक्लयजुर्वेदान्तर्गतमाध्यन्दिनवाजसनेयशा-
खाध्यायी अमुक शर्माऽहं भो आचार्य त्वामभि-
वादयामि, भो वैश्वानर त्वामभिवादयामि, भो
सूर्यचंद्रमसौ युवामभिवादयामि, भो याज्ञवल्क्य
त्वामभिवादयामि, भो ईश्वर त्वामभिवादयामि,
भो मातपितरौ युवामभिवादयामि.

अनेन प्रातःसंध्योपासनाख्येन कर्मणा श्री
भगवान् ब्रह्मस्वरूपीपरमेश्वरः प्रीयतां न मम ॥

[ઇતિ પ્રાતઃસંધ્યા]

[અથ મધ્યાહ્ન-સન્ધ્યા]

સંકલ્પમાં (અત્રાગ્રં રુદ્રાવાપ્ત્યૈ મધ્યાહ્નસન્ધ્યોપાસન-
મહંકરિષ્યે ।) એમ બણવું. પ્રાણાયામ કર્યા પછી
આયમન લેવાનો મંત્ર (મૂર્યશ્વં) ને બદલે નીચે લખ્યો
મંત્ર બણવો.

ૐ આપઃ પુનન્તુ પૃથિવીં પૃથ્વી પૂતા પુનાતુ મામ્ ।
પુનન્તુ બ્રહ્મણસ્પતિર્બ્રહ્મ પૂતા પુનાતુ મામ્ ।
યદુચ્છિદ્રમભોજ્યં ચ યદ્દાદુશ્ચરિતં મમ ।
સર્વં પુનન્તુ મામાપોઽસતાશ્ચ પ્રતિગ્રહં સ્વાહા ॥

ગાયત્રી મંત્ર કરી અર્ધ્ય-પ્રદાન ઊંચે ઉછાળી એક-
વાર કરવું. જપ હૃદય આગળ હાથ રાખી કરવો. બાકી
સંધ્યું પ્રાતઃ સંધ્યાવત કરવું.

અનેન મધ્યાન્હસંધ્યાલ્યેન કર્મણા શ્રી
ભગવાન્ રુદ્રસ્વરૂપી પરમેશ્વરઃ પ્રીયતામ્ ન મમ
[ઇતિ મધ્યાન્હ સન્ધ્યા.]

[અથ સાયં સન્ધ્યા.]

સંકલ્પમાં (અત્રા ૧૦ વિષ્ણોરવાપ્ત્યૈ સાયંસન્ધ્યોપાસન-
મહંકરિષ્યે.) એમ બાણુવું. પ્રાણાયામ કર્યા પછી આ-
ચમન લેવાનો મંત્ર (સૂર્યશ્ચ૦) ના બદલે નીચે લખ્યો
મંત્ર બાણુવો.

ૐ અગ્નિશ્ચ મામન્યુશ્ચ મન્યુપતયશ્ચ મ-
ન્યુકૃતેભ્યઃ પાપેભ્યો રક્ષન્તામ્ । યદહ્ના પાપમ-
કાર્પે મનસા વાચા હસ્તાભ્યાં પદ્ભ્યામુદરેણ
શિશ્ના અહસ્તદવલુસ્પતુ યત્કિંચિદ્દુરિતં મયિ ।
ઇદમહં મામમૃતયોનો સત્યે જોતિષિ જુહોમિ
સ્વાહા ॥

ગાયત્રી મંત્ર કરી અર્ધ્ય ત્રણ બેડાં બેડાં આપવા બાકી
સંધ્યાવત કરવું.

અનેન સાયંસન્ધ્યાખ્યેન કર્મણા શ્રી ભગ-
વાન્ વિષ્ણુસ્વરૂપી પરમેશ્વરઃ પીયતામ્ નમમ

[ઇતિ સાયં સન્ધ્યા.]

[અથ દેવપૂજનમ્.]

શંકર, વિષ્ણુ, સૂર્ય, ગણપતિ અને દેવી એ પંચા-
યતન દેવતાઓનું પૂજન દરરોજ કરવું. તે દેવોમાં કંઈ-
પણ વિષમતા ન માનતાં અભિહસાદે પૂજન કરવું.

શિવ પંચાયતનમાં મધ્ય ભાગમાં શંકર, ઇશાનમાં
વિષ્ણુ, અગ્નિકોણમાં સૂર્ય, નૈઋત્યમાં ગણપતિ અને વાય-
વ્ય કોણમાં દેવીનું સ્થાપન કરવું.

વિષ્ણુ પંચાયતનમાં મધ્યમાં વિષ્ણુ, ઇશાનમાં
શંકર, અગ્નિકોણમાં ગણપતિ, નૈઋત્યમાં સૂર્ય અને
વાયવ્યકોણમાં દેવીનું સ્થાપન કરવું.

આપ્તનાં પંચાયતન પૂજનનો પ્રચાર ઓછો હોવાથી
તેમનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું નથી.

અત્રાદ્ય૦ મમ આત્મનઃ શ્રુતિસ્મૃતિપુરા-
ણોક્તફલપ્રાપ્ત્યર્થં શ્રી અમુકપંચાયતનદેવતાપ્રી-
ત્દર્થં યથામિલિતોપચારૈઃ પુરુષસૂક્તેન ધ્યાના-
વાહનાદિ ષોડશોપચારૈઃ પૂજનમહં કરિષ્યે॥

૧ (ધ્યાનમ્)

ૐ સહસ્રશીર્ષા પુરુષઃ । સહસ્રાક્ષઃ સહસ્ર-

पात् । सभूमिः सर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठदशाङ्गुलम्
॥ ॐ भू भुवः स्वः श्री अमुकपंचायतनदेवता-
भ्यो नमः आवाहनपूर्वकं ध्यायामि ॥

२ (आसनम्)

ॐ पुरुष एवेदः सर्वं यच्च द्रुतं यच्च भाव्यम् ।
उतामृतत्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति ॥ ॐ भू
भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० आसनार्थं पुष्पं समर्प-
यामि ॥

३ (पाद्यम्)

ॐ एतावानस्य महिमा तो ज्ज्यायाँश्च
पूरुषः पादोस्य विश्वाभूतानि त्रिपादस्यामृत-
न्दिवि ॥ ॐ भू भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० पाद्यं स० ॥

४ (अर्घ्यम्)

ॐ त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषः पादोस्येहाभव-
त्पुनः । ततो विष्वङ् व्यक्रामत्साशनानशनेऽभि ॥

ॐ भू भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० अर्घ्यं स० ॥

५ (आचमनीयम्)

ॐ ततोविराडजायत विराजोऽधिपूरुषः ।

सजातोऽत्यरिच्यतपश्चाद् भूमिमथोपुरः

ॐ भू भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० आचमनीयं स० ॥

६ (स्नानम्)

ॐ तस्माद्यज्ञात् सर्वं हुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।

पशूँस्ताँश्चक्रे वायव्या नारण्या ग्राम्याश्चये ॥

ॐ भू भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० स्नानं स०

७ (वस्त्रम्)

ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः सामानि जज्ञिरे ।

छन्दांसि जज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥

ॐ भू भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० वस्त्रं स०

८ (यज्ञोपवीतम्)

ॐ तस्मादश्वाऽअजायन्त येके चोभयादतः ।

गावोहजज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः

ॐ भूर्भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० यज्ञोपवी-
तार्थे अक्षतान् स०

९ (गंधम्)

ॐ तं यज्ञं बर्हिषि प्राक्षन् पुरुषज्जातमग्रतः ।

तेन देवाऽअयजन्त साध्या ऋषयश्च षे ॥

ॐ नू नूवः स्वः श्री अ० पं० दे० गंधं स०

१० (पुष्पाणि)

ॐ षत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।

मुखं किमस्याऽसीत् किं बाहू किमूरूपादाऽ
उच्येते ॥

ॐ नू नूवः स्वः श्री अ० पं० दे० पुष्पाणि स०

११ (धूपम्)

ॐ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्बाहू राजन्यः कृतः ।

उरू तदस्य षड्वैश्यः पद्भ्याः शूद्रोऽअजायत ॥

ॐ नृर्भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० धूपं आ-

घ्रापयामि

१२ (दीपम्)

ॐ चंद्रमा मनसो जातश्चाक्षोः सूर्योऽअजायत ।

श्रोत्राघ्रायुश्च प्राणश्च मुखादग्निरजायत ॥

ॐ नृर्भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० दीपं द-

क्षयामि ॥

१३ (नैवेद्यम्)

ॐ नाभ्याऽआसीदन्तरिक्षः शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत ।

पद्भ्यां नृमिर्दिशः श्रोत्रात्तथा लोकाँ अ-

कल्पयन् ॥

ॐ नृर्भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० नैवेद्यं स०

ॐ प्राणाय स्वाहा ॐ अपानाय स्वाहा

ॐ व्यानाय स्वाहा ॐ समानाय स्वाहा

ॐ उदानाय स्वाहा-नैवेद्यान्ते हस्तप्रक्षालनार्थे शुद्धोदकं स०

१४ (तांबूलम्)

ॐ षत्पुरुषेण हविषा देवा षड्भूततन्वत ।

वसन्तोस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्विः ॥

ॐ नू भुवः स्वः श्री अ० पं० दे० पूगीफलतांबूलदक्षिणां स०

१५ (आरार्तिकम्)

ॐ सप्तास्यासन् परिधयस्त्रिः सप्तसमिधः कृताः ।

देवा षद्यज्ञं तन्वानाऽबध्नन्पुरुषं पशुम् ॥

ॐ नू नुवः स्वः श्री अ० पं० दे० प्रदक्षिणापूर्वकं आरार्तिकं स०

१६ (पुष्पांजलिः)

ॐ षज्ञेन षड्भूतयजन्त देवास्तानि

धर्माणि प्रथमाद्यासन् ।

ते हनाकम्महिमानः सचन्त

यत्र पूर्वे साध्याः सन्तिदेवाः ॥

ॐ नू भुवः स्वः श्री अ० पं दे० मंत्रपुष्पां

जलिं स० ॥

प्रार्थना

ॐ अभ्यः संभृतः पृथिव्यैरसाच्च

विश्व कर्मणः समवर्त्तताग्रे ।

तस्यत्त्वष्टा विदधद्रूपमेति

तन्मर्त्यस्यदेवत्वमाजानमग्रे ॥

ॐ वेदाहमेतम्पुरुषम्महान्त-

मादित्यवर्णन्तमसः परस्तात् ।

तमेव विदित्वातिमृत्युमेति नाह्यः

पन्था विद्यतेऽयनाय ॥

ॐ प्रजापतिश्चरति गवर्जेऽन्तर

जायमानो बहुधा विजायते ।

तस्य षोनिम्परिपश्यन्ति धीरा-

स्तस्मिद्दहतस्तथु भुवनानि विश्वा ॥

ॐ षो देवेज्यऽआतपति षो देवानाम्पुरोहितः ।

पूर्वो षो देवेज्यो जातो नमोरुचाय ब्राह्मणे ॥

ॐ रुचम्ब्राह्मज्जनयन्तो देवाऽअग्रे तदब्जुवन् ।

यस्तैवम्ब्राह्मणो विद्या तस्य देवाऽअसन्वशे ॥

ॐ श्रीशतेलक्ष्मीश्च पत्न्या वहोरात्रे पार्श्वे
नक्षत्राणि रूपमश्विनौव्यात्तम् । इष्णन्निषाणा
मुम्मऽइषाण सर्वलोकम्मऽइषाण ॥

आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनम् ।
पूजां चैव न जानामि क्षमस्व परमेश्वर ॥ १ ॥
अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम ।
तस्मात्कारुण्यभावेन रक्षस्व परमेश्वर ॥ २ ॥

अनेन ध्यानावाहनादि षोडशोपचारैः कृते-

ન પૂજનેન શ્રી અ૦ પં૦ દેવતાઃ પ્રીયન્તામ્ ન મમ
ઇતિ દેવપૂજનમ્.

(અથ બ્રહ્મયજ્ઞઃ)

વેદ સંહિતા ભણેલ હોય તેણે યથાવકાશ પાંચ, બે,
અથવા એક અધ્યાયનો પાઠ કરી સ્વાધ્યાય યજ્ઞ કરવો
તે બ્રહ્મયજ્ઞ કહેવાય છે. કદી સંહિતા ન ભણેલ હોયતો
નીચેના મંત્ર ભણી બ્રહ્મયજ્ઞ કરવો. આચમન પ્રાણાયામ
કરી કુશપવિત્ર ધારણ કરી હાથમાં જળ લઈ, [અત્રાચ૦
શ્રી પરમાત્માપ્રીત્યર્થ સ્વાધ્યાયયજ્ઞેનાહંયજ્ઞે.] એમ સંકલ્પ
કરીને ગાયત્રી મંત્ર ભણીને

[ૐ અગ્નિમીલે પુરોહિતં યજ્ઞસ્યદેવમૃ-
ત્વિજમ્ । હોતારં રત્નધાતમમ્ । ૧ । ૐ ઇષેત્વો-
ર્જેત્વા ઘ્વાયવસ્થદેવોઃ સવિતા પ્રાર્પિયતુ શ્રેષ્ઠ-
તમાયકર્મણઽઆપ્યાયદ્ધ્વમઘ્ન્યાઽન્દ્રાય ભાગં
પ્રજાવતીરનમીવાઽઅયક્ષ્મા મા વસ્તેન ઈશન્તમા-
ઘશ્ સોઘ્રુવાઽઅસ્મિન્ ગોપતૌ સ્યાત બહ્વીર્યઃ

જમાનસ્યપશૂઘ્પાહિ । ૨ । ૐ અગ્ન આયાહિ વી-
 તયેગૃણાનો હવ્યદાતયે નિહોતાસત્સિર્વાર્હિષિ । ૩ ।
 ૐ શન્નોદેવીરભિષ્ટયઽઆપોભવન્તુ પીતયે । શંઘો-
 રભિસ્ત્રવન્તુનઃ । ૪ ।]

જેનો સ્વીકૃત જે વેદ હોય તે વેદનો પહેલો મંત્ર તેણે
 પહેલો ભણવો, અનેન બ્રહ્મયજ્ઞાચ્ચેન કર્મણા શ્રી પરમેશ્વરઃ
 પ્રીયતાં ન મમ.

[ઇતિ બ્રહ્મયજ્ઞઃ]

[અથ તર્પણમ્]

આચનન પ્રાણાયામ કરીને હાથમાં જળ લઈ અન્ના-
 દ્યૌં શ્રી પરમેશ્વરપ્રીત્યર્થે દેવર્ષિપિતૃતર્પણમહં કરિષ્યે એમ
 સંકલ્પ કરી પૂર્વાચ્ચ દર્ભ રાખી દેવ તીર્થથી એકેક અં-
 જલી આપવી.

ૐ બ્રહ્માદયો દેવાસ્તૃપ્યન્તામ્ ૧

દેવપત્ન્યસ્તૃપ્યન્તામ્ ૧

દેવસુતાસ્તૃપ્યન્તામ્ ૧ દેવગણાસ્તૃપ્યન્તામ્ ૧

જનોઈ કહે કરીને દર્ભા બેવડો કરીને મનુષ્ય તી-
ર્થથી દરેક મંત્રે બે અંજલી આપવી.

ૐ સનકાદયઃ મનુષ્યા સ્તૃપ્યન્તામ્ ૨

ૐ મનુષ્યપત્ન્ય સ્તૃપ્યન્તામ્ ૨

ૐ મનુષ્યસુતા સ્તૃપ્યન્તામ્ ૨

ૐ મનુષ્યગણા સ્તૃપ્યન્તામ્ ૨

જનોઈ અપસવ્ય કરીને બેવડો કરેલા દર્ભાથી પિતૃ
તીર્થથી દરેક મંત્રે ત્રણ અંજલી આપવી.

ૐ કવ્યવાહનલાદયઃ પિતર સ્તૃપ્યન્તામ્ ૩

ૐ પિતૃપત્ન્ય સ્તૃપ્યન્તામ્ ૩

ૐ પિતૃસુતા સ્તૃપ્યન્તામ્ ૩

ૐ પિતૃગણા સ્તૃપ્યન્તામ્ ૩

પિતૃવંશે મૃતા યે ચ માતૃવંશે તથૈવ ચ ।

ગુરુશ્વસુરબન્ધૂનાં યે ચાન્યે બાન્ધવા સ્મૃતાઃ ॥

યે ને કુલે લુપ્તપિણ્ડાઃ પુત્રદારવિવર્જિતાઃ ।

તેષાં જલં મયાદત્તમક્ષય્યમુપતિષ્ઠતુ ॥

એમ બોલી ત્રણ અંજલી આપવા. પછી જનોઇ
સબ્ય કરી લેવું. પછી અનેન તર્પણકર્મણા દેવર્ષિપિતૃ-
સ્વરૂપીજન્મદર્દનઃ પ્રીયતામ્ નમમ્ ॥

[ઇતિ તર્પણમ્.]

(અથ વૈશ્વદેવકર્મ)

આચમન પ્રાણાયામ કરીને હાથમાં જળ લઇ અ-
ત્રાચ્ચં મન ગૃહે પંચમૂનાજનિતસકલદોષપરિહારાર્થે પંચયજ્ઞા-
ત્મકં વૈશ્વદેવકર્માઽહં કરિષ્યે. એમ સંકલ્પ કરી પછી
જમીન ઉપર ચતુષ્કોણ લીંપી તે ઉપર કુંડનું સ્થાપન
કરી તેમાં અગ્નિ પધરાવી નીચેના મંત્રથી અગ્નિનું
ધ્યાન કરવું.

ૐ ચત્વારિ શૃંગા ત્રયો અસ્ય પાદાદ્દેશીર્ષે-
સપ્તહસ્તાસોઽસ્ય ત્રિધાબહો વૃષભો રોરવીતિ
મહોદેવો મર્ત્યાં આવિવેશ ॥ પાવક નામ્ને વૈશ્વા-
નરાય ઇદમત્રચંદનં પુષ્પં ચ સમર્પયામિ ।

પછી જળથી પર્યુક્ષણ કરી અગ્નિ પ્રજ્વલિત
કરવો. પછી તેમાં નીચે લખેલા મંત્રોથી પ્રથમ ચાર

આહુતિ એકલા ધીની અને પછીની આઠ આહુતિઓ
ધીવાળા ભાત અથવા બીજા હવિષ્યાન્નની આપવી.

ૐ જૂઃ સ્વાહા इदमग्नये, ૧ ૐ ભુવઃ સ્વા-
હા इदं वायवे, ૨, ૐ સ્વઃ સ્વાહા इदं सूर्याय
॥૩॥ ૐ જૂ ઋવઃ સ્વઃ સ્વાહા इदं प्रजापतये ॥૪॥

ૐ દેવકૃતસ્યૈનસો વયજનમસિ સ્વાહા ॥ ૫ ॥

ૐ મનુષ્યકૃતસ્યૈનસો વયજનમસિ સ્વાહા ॥૬॥

ૐ પિતૃકૃતસ્યૈનસો વયજનમસિ સ્વાહા ॥ ૭ ॥

ૐ આત્મકૃતસ્યૈનસો વયજનમસિ સ્વાહા ॥ ૮ ॥

ૐ એનસએનસો વયજનમસિ સ્વાહા ॥ ૯ ॥

ૐ યજ્ઞાહમેનો વિદ્વાંશ્ચકાર યજ્ઞાવિદ્વાંસ્તસ્યસર્વ-
સ્યૈનસો વયજનમસિ સ્વાહા ॥ ૧૦ ॥

ૐ પ્રજાપતયે સ્વાહા ॥ ૧૧ ॥

ૐ અગ્નયે સ્વિષ્ટકૃતે સ્વાહા ॥ ૧૨ ॥

ત્યાર પછી નીચેના ક્રમ પ્રમાણે સાત બલિદાન
કરવાં.

૨ ઐ વિધાત્રે નમઃ । } ૧ ઐ ધાત્રે નમઃ ।
 इदं विधात्रे ॥ } इदं धात्रे ॥

૫ ઐ જૂતાનાં પતયે નમઃ । इदं जूतानां पतये ॥

૪ ઐ સર્વેજ્યો જૂતેજ્યો નમઃ । इदं सर्वेज्यो
 जूतेज्यः ॥

૩ ઐ વિશ્વેજ્યો દેવેભ્યો નમઃ । इदं विश्वेज्यो
 देवेज्यः ॥

૬ જનોઘ કઠે કરીને
 मनुष्यतीर्थथी
 ઐ સનકાદિમનુષ્યેજ્યો
 नमः । इदं सनकादि-
 मनुष्येभ्यः ॥

૭ અપસવ્ય કરીને
 पितृतीर्थथी.
 ઐ પિતૃજ્યઃ સ્વધા ।
 इदं पितृज्यः ॥

પછી તે પાત્રમાં થોડું પાણી લઇને યજ્ઞમૈ તત્તે નિર્જે-
 जनम् । એટલુંબોલી તે પાણી વાયવ્યકોણમાં નાંખવું પછી
 હાથ ધોવા અને જનોઘ સવ્ય કરીને ગોમ્બો નમ્ર इदं गोम्यः
 ૧ । શ્વમ્બો નમ્ર इदं श्वभ्यः ૨ । વાયસેમ્બો નમ્ર इदं वायसेभ्यः ૩ ।
 પિપીલિકાદિમ્બો નમ્ર इदं पिपीलिकादिभ्यः ૪ । અનિથયે નમ્ર

इदमतिथये ५ ॥ એ પ્રમાણે પાંચ અન્નભાગ મુકવા.

પછી વ્યાયુપમ્ મંત્રથી ભૃકુટીમાં ભસ્મ તે કુંડમાં-
થી લઈ ધારણ કરવી પછી હાથ જોડીને

गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थाने परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयो
देवा स्तत्र गच्छ हुताशन ॥ એ શ્લોક ભણી અગ્નિનું
વિસર્જન કરવું. આ સમયે જો કોઈ અતિથી હાજર
હોય તો તેને યથાશક્તિ અન્ન દેવું. હાથમાં જળ લઈ
અનેક વૈશ્વદેવાઘ્યેન કર્મણા શ્રી યજ્ઞનારાયણઃ પ્રીયતામ્ નમમ

[इति वैश्वदेवकर्म]

[अथ भोजनविधि.]

પંચાર્દ્ર કરીને એટલે બે હાથ બે પગ અને મોઢું
ઘોઘને કપાળમાં ચંદન કરી પૂર્વાભિમુખે બેસી ભાણા-
માં પીરસેલ અન્નને હાથમાં જરા જળ લઈ । ॐ મુ
ર્ભૂવઃ સ્વઃ તત્સવિઃ । એ ગાયત્રી મંત્ર ભણી તે જળથી
પ્રોક્ષણ કરીને હિવસ હોયતો સત્યંત્વત્તૈન પરિપિચ્ચામિ । એ
મંત્ર ભણીને અને જો રાત્રિ હોયતો ઋતંત્વા સત્યેન પરિ-
પિચ્ચામિ । આ મંત્ર ભણીને પાત્રની આસપાસ પ્રદ-
ક્ષિણાની રીતે જળધારા કરીને તે ઉપર જમણી

બાહ્યે જમણેથી ડાબી કોરે લઈ જતાં ૐ મૃ-
 પતયે નમઃ । ૐ સુવનપતયે નમઃ । ૐ મૂતાનાંપતયે નમઃ । એ ત્રણ
 મંત્ર ભણી ભાતના અથવા બીજા હવિષ્ય અન્નના
 ત્રણ બક્ષી મુકીને તે ઉપર જળ પ્રોક્ષણ કરીને તે ત્રણ
 બલિ એકઠા કરવા પછી હાથ ધોઈને જમણા હાથમાં
 આચમન વાસ્તે જળ લઈ ડાબા હાથનો અંગુષ્ઠ પાત્રને
 અડાડી રાખી ૐ અમૃતોપસ્તરણમસિ સ્વાહા । એ મંત્ર ભ-
 ણીને આચમન કરીને ૐ પ્રાણાય સ્વાહા । ૐ અપાનાય સ્વાહા
 ૐ વ્યાનાય સ્વાહા । ૐ ઉદાનાય સ્વાહા । ૐ સમાનાય સ્વાહા ।
 એ પાંચ મંત્રોથી ક્રમે કરી ભાત અથવા બીજા હવિ-
 ષ્ય અન્નના પાંચ ગ્રાસ પાંચે આંગળી ભેળી રાખીને
 લેવા ત્યાં સુધી જૈન રાખવું અને ડાબા અંગુષ્ઠથી પાત્ર
 સ્પર્શ કરી રાખવો. પછી ડાબો હાથ ધોઈ આંખે જળ
 સ્પર્શ કરીને શિખા છોડી નાખવી ચથાશ્ચિ જમી રહ્યા
 પછી છેલ્લે હાથમાં જળ લઈ (ૐ અમૃતાપિધાનમસિ-
 સ્વાહા) એ મંત્ર ભણી અર્ધ જળ પી જવું અને અર્ધ
 જળ પ્રથમ એકઠા કરેલ બલિ ઉપર પિતૃતીર્થથી
 રેડીને કોગળાથી મુખશુદ્ધિ કરી મુખવાસ લઈ શિખા
 બાંધવી.

[इति भोजनविधि.]

[अथ यज्ञोपवीतधारणम्]

सूतके मृतके चैव गते मासचतुष्टये ।

नवयज्ञोपवीतानि धृत्वा पूर्वाणि संत्यजेत् ॥

જનનાશૌચ તથા મરણનું સૂતક પ્રાપ્ત થાય અથવા જનોઘ તુટી જાય અગર જનોઘ બદલવાને ૪ માસ થઈ ગયા હોય ત્યારે, નવીન યજ્ઞોપવીત ધારણ કરી પ્રથમ પહેરેલી જનોઘનો ત્યાગ કરવો.

પ્રથમ આચમન પ્રાણાયામ કરી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

अद्येत्यादि० मम श्रौतस्मार्तकर्मनुष्ठान
सिद्ध्यर्थं (अमुक) कर्माङ्गत्वेन यज्ञोपवीतधारण-
महं करिष्ये ॥

પછી હાથમાં જનોઘને સંપુટ તરીકે રાખી દશ-વાર ગાયત્રી મંત્ર ભણી જવો ત્યારબાદ નીચે પ્રમાણે નવ તંતુમાં નવ દેવતાનું આવાહન કરવું.

ॐ प्रथमतंतौ ॐ कारं आवाहयामि ॥ १ ॥
 द्वितीयतंतौ अग्निं आवाहयामि ॥ २ ॥ तृतीय-
 तंतौ सर्पान् आवाहयामि ॥ ३ ॥ चतुर्थतंतौ सोमं
 आवाहयामि ॥ ४ ॥ पंचमतंतौ पितृन् आवाह-
 यामि ॥ ५ ॥ षष्ठतंतौ प्रजापतिं आवाहयामि
 ॥ ६ ॥ सप्तमतंतौ अनिलं आवाहयामि ॥ ७ ॥
 अष्टमतंतौ यमं आवाहयामि ॥ ८ ॥ नवमतंतौ
 विश्वान् देवान् आवाहयामि ॥ ९ ॥ ग्रंथिमध्ये
 ब्रह्मणे नमः ब्रह्माणं आवाहयामि । ॐ विष्णवे
 नमः विष्णुं आवाहयामि । ॐ रुद्राय नमः रुद्रं
 आवाहयामि । तंतुदेवताज्यो नमः गंधाक्षतपु-
 ष्पाणि समर्पयामि ॥

पछी नीचेना भत्रथी यज्ञोपवीत धारणु करवी.

ॐ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापते र्यत्स-
 हजं पुरस्तात् ।

આયુષ્યમગ્ન્યં પ્રતિમુંચ શુભ્રં યજ્ઞોપવીતં વલ-
મસ્તુતેજઃ ॥

યજ્ઞોપવીતમસિ યજ્ઞસ્યત્વાયજ્ઞોપવીતેનો
પનહ્યામિ ॥

પછી નીચેનો મંત્ર બોલી જુની યજ્ઞોપવીતનો
ત્યાગ કરવો.

एतावद्दिनपर्यंतं ब्रह्म त्वं धारितं मया । जी-
र्णत्वान्त्वत्परित्यागौ गच्छ सूत्र यन्नासुखम् ॥

આ પ્રમાણે મંત્ર બોલી શિરોભાગથી ત્યાગ કરી
યથાશક્તિ ગાયત્રીજપ કરવો.

अनेन नवयज्ञोपवीतधारणेन श्रीपरमेश्वरः
प्रीयतां न मम ॥

[इति यज्ञोपवीतधारणम्]

अनुक्रमणीका.

विषय.

पृष्ठ.

१	साङ्गतम्.	३
२	दित्यान्-शौच-हन्तधावनं अन्नं स्नानं.	१०
३	अथ प्रातःसंध्याः—	
	लस्मधारणम्.	१०
	इन्द्राक्षधारणम्.	११
	आयमनम्.	११
	प्राणायामः	१३
	अङ्गुप्रशसनमंत्रः	१४
	मोक्षणम्.	१४
	अधर्मर्षणम्.	१५
	अर्घ्यप्रदानम्.	१५
	सूर्योपस्थानम्.	१६
	नृपः, अलिवाहनं विधेरे.	१७
४	अथ मध्याह्नसंध्या.	१८
५	अथ सायंसंध्या.	१९
६	अथ देवपूजनम्.	२०
७	अथ अन्नयज्ञः.	२८
८	अथ तर्पणम्.	२९
९	अथ वैश्वदेवकर्म.	३१
१०	अथ मोक्षणविधिः.	३४
११	अथ यज्ञोपविनधारणम्.	३६

ધન્યવાદ.

પતિતપાવની નર્મદા નદીના તટ ઉપર આ
કોઠીઆ (રાણાપુર) ના વતની સ્વધર્મનીષ્ઠ ભક્ત ।
રોમણિ શ્રીમાન શેઠજી વલ્લભદાસ કાશીદાસ જે
તરફથી નર્મદાપરિક્રમણ કરનારા યાત્રાળુઓને સદા
વિગેરે આપવામાં આવે છે તેઓશ્રીના ઉદાર આશ્ર
બ્રહ્મણ્યવર્ગને પોતાનાં ધર્મકર્મો તરફ સાવધાન અને
તત્પર રાખવાના ઉત્તમ સાધન રૂપ આ પુસ્તક
છપાઈ બહાર પાડ્યું છે. આવી શ્રદ્ધ કર્તાવ્યપરાવાસી,
માટે તેઓશ્રીને ઘણોજ ધન્યવાદ આપવામાં આવે છે.
પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા તેઓશ્રીને લૌકિક તેમજ
પારલૌકિક ઇષ્ટાન્નનિ આપે એવી તે સર્વશ્વર તરફ
અમારી અભ્યર્થના છે.

સ્વામિશ્રી જનાર્દનાનંદ તીર્થ.

(ઝેફે નારાયણ સ્વામિ.)

સિદ્ધપુર.

